

МЕДИЦИНА

ШТА ЈЕ ЛАЈМСКА БОЛЕСТ
И ДО КАКВИХ ТЕГОБА ДОВОДИ

Од безазленог убода крпеља до озбиљног ризика по здравље

Бораве у трави и као да само чекају да наиђемо не би ли се причврстили на нас, уболи и почели да нам сисају крв. Не верујемо да крпеље ико воли јер, иако су онако малени, представљају опасност по онога кога су уболи, било да је реч о човеку или домаћој животињи. Ови пауколики ектопаразити тренутно су активни, те би требало добро да прегледамо кожу (сву, па и на темену) по повратку из природе и проверимо дали су ту, јер нам могу пренети различите болести, међу којима је и лајмска. Више о овом обољењу, како може прогресирати ако се не дијагностикује на време, томе на који начин се правилно ваде крпељи и много чему још значајном, за "Живот плус" говоре проф. др Јасмина Полука, са Клинике за инфективне и тропске болести Универзитетског клиничког центра Србије, Медицинског факултета

Универзитета у Београду, члан тима пројекта TalkToTick и др Снежана Томановић, са Института за медицинску истраживања, Института од националног значаја за Републику Србију, Универзитета у Београду, руководица пројекта TalkToTick.

Шта је лајмска болест?

- Лајмска болест или лајмска борелиоза је обољење људи и домаћих животиња чије узрочнике, спиралне бактерије борелије, преносе крпељи. То је мултисистемско обољење које најчешће захвата кожу, зглобове, нервни систем и срце.

Има ли много заражених крпеља у Србији?

- На нашим просторима проценат крпеља зарежених борелијама креће се од 20 до 30 одсто. Овај проценат варира у зависности од сезоне, ра-

звојног стадијума крпеља, локалитета и других фактора. Само одређене врсте крпеља преносе борелије, нису сви инфицирани борелијама, и неће убуд сваког инфицираног крпеља довести до развоја болести. Такође, нису сви сојеви борелија које могу бити присутни у крпељима подједнако инфективни. Што је дуже крпељ причвршћен за кожу то је већи ризик од преношења инфекције, а сматра се да је минималан уколико се уклони током прва 24 сата. Међутим, борелије нису једини узрочници болести присутни у крпељима у Србији. Истраживањима је потврђено присуство узрочника и других, много мање познатих и препознатих болести, као што су крпељски енцефалитис, рикетиоза, бабезиоза, анаплазмоза, туларемија, ерлихиоза. Са циљем да одговоримо на питање у којој мери крпељи и узрочници болести присутни у њима заиста предста-

вљају ризик по здравље људи у Србији иницирали смо пројекат TalkToTick финансиран кроз програм ПРИЗМА Фонда за науку Републике Србије. Више о овом пројекту, медицинском значају крпеља као и начину на који могу да се прикључе пројекту грађани могу да сазнају на интернет страници www.talktotick.rs.

Који су први симптоми болести и када се могу јавити?

- Први и најчешћи симптом лајмске болести је карактеристично црвенило у облику мете које се јавља на месту убода. Овај симптом се може јавити десетак дана након убода крпеља (инкубациони период је од 3-33 дана). Од пропратних симптома могу да се јаве температура, умор, малаксалост, главобоља, болови у мишићима и зглобовима.

Да ли мора да се појави црвенило као показатељ заразе или може и другачије да се манифестује?

- Управо поменути тзв. конституционални симптоми (повишена температура, умор, малаксалост, главобоља, болови у мишићима и зглобовима) могу да се јаве самостално, без појаве еритема на кожи.

Да ли би сви они које је убо крпељ требало самоиницијативно да ураде анализе и провере јесу ли су инфицирани?

- Након убода крпеља, уколико је био инфициран, антитела се јављају тек након четири седмице. Према томе, најважније је пратити да ли је дошло до развоја наведених проме-

Што је дуже паразит причвршћен за кожу то је већи ризик од преношења инфекције, а сматра се да је минималан уколико се уклони током прва 24 сата

10 ЖИВОТ ПЛУС

на на кожи и/или неких од наведених, пратећих симптома.

КАКО СЕ ВАДИ

Како се правилно вади крпеља?

- Уколико учимо крпеља на кожи најважније је да га уклонимо што пре како бисмо смањили ризик од преношења инфекције. Правилно се вади механички, пинцетом или направама за вађење крпеља, без употребе било каквих хемијских средстава (уља, алкохола, сапунице, ацетона, сланих раствора или слично). Пинцету дезинфикујемо алкохолом, а затим крпеља ухватимо што ближе кожи и лаганим покретом на горе га извучемо. Након вађења крпеља место убода можемо да дезинфикујемо 70-процентним алкохолом. Важно је да крпеља не

Први и најчешћи симптом је карактеристично црвенило у облику мете које се јавља на месту продора у тело

Заражених има у шумама, на ливадама, али и у градским срединама, парковима

ње је углавном теже код старијих особа, те оних са преегзистентним обољењима и имунокомпромитованих пацијената.

Чему су најсличнији симптоми, којим болестима, па оболели ни не помисли одмах на њу?

- У раној локализованог фази, најлакше се поставља дијагноза лајмске борелиозе. Међутим, у другој и нарочито трећој фази, може доћи до испољавања бројних симптома имајући у виду мулти-системски карактер ове болести, тако да у обзир могу доћи различита реуматолошка, неуролошка и кардиолошка обољења, али и друга инфективна обољења.

Где најчешће живе заражени крпељи, да ли их има и у градским срединама?

- Заражених крпеља има у шумама и на ливадама, али и у градским срединама, парковима.

Када су активни крпељи, при којим временским температурама?

- Активност крпеља зависи од температуре и влажности ваздуха, и у нашим крајевима најчешће траје од априла до октобра. Највише активних крпеља има током пролећа и нешто мање током јесени, док су у топлим и сушним летњим месецима мање активни. Са климатским променама продужава се сезона активности крпеља, тако да их можемо очекивати и током јануара и фебруара уколико су температуре изнад 10 степени.

Бојана ЈОВАНОВИЋ

Захвата нервни систем, кожу и зглобове

До чега може довести прогресија болести, ако није лечена?

- Уколико се не лечи, лајмска болест након неколико недеља или месеци из фазе ране локализоване инфекције, која се јавља на месту убода крпеља, прелази у другу фазу - рану дисеминовану инфекцију. Узročници болести шире се кроз тело и могу захватити шира подручја коже, нервни систем, зглобове, срце. Уколико и у овој фази болест остане непрепозната и нелечена након неколико месеци или година прелази у трећу фазу, касну дисеминовану фазу када су захваћени нервни систем, кожа и зглобови.

стискамо и не гњечимо приликом вађења јер се на овај начин послешује преношење узročника болести уколико је инфициран.

Да ли би требало да га вртимо укруг пинцетом, како већина људи мисли?

- Није неопходно, интензивно увртање чак није ни препоручљиво, важно је да крпеља ухватимо пинцетом што ближе кожи и пажљиво га извучемо на начин који нам је згодан, без гњечења и кидања.

Може ли некога да убоде заражени крпељ а да се потом не разболи?

- Да, у већини случајева убуд крпеља пролази без икаквих последица. Чак и у случају да је крпељ заражен он не мора да пренесе узročника болести на човека, а уколико и дође до преношења не значи да ће доћи до развоја болести.

Лечи ли се лајмска болест лакше ако је добије неко млађи него старији?

- Када говоримо о лајмској болести, много је важније имати у виду у којој фази лечимо оболелу особу. Али, ако говоримо општено, лече-

